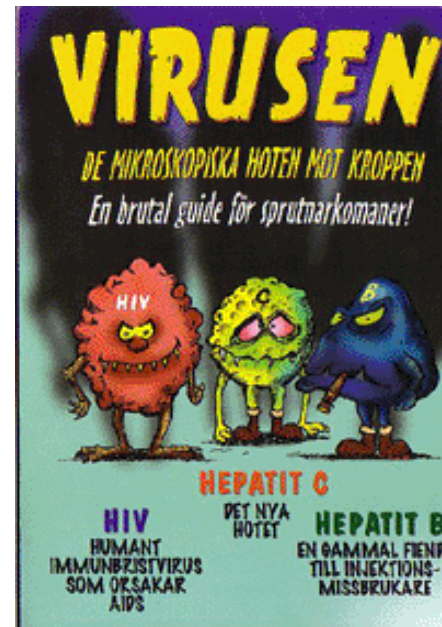

Hiv på institution

- Ett projekt med syfte att öka kunskapen om och minska spridningen av blodsmittor

Torkel Richert, Malmö högskola

Projekt mål

- Nå ut med information till ett stort antal personer vilka löper risk att bli smittade av hiv och/eller hepatiter
- Att kartlägga kunskaper kring blodsmittor hos klienter och personal på SiS- institutioner
- Undersöka klienternas riskbeteende
- Öka kunskapen om blodsmittor och smittvägar hos personal och klienter och därigenom få klienterna att agera mer smittsäkert
- Ökad förståelse för och förbättrat bemötande av personer på SiS- institutioner vilka är hiv/hepatit positiva
- Undersöka hur en "peer to peer" inspirerad utbildningsmetod tas emot av klienter och personal på SiS-institutioner

Undervisningsmetoden

- "Peer to peer" (föreläsare med egen erfarenhet av missbruk och blodsmitta)
- Livsberättelser (föreläsarnas egna liv)
- Både kvinna och man som föreläser
- Varierad form (föreläsning, film, diskussioner mm.)
- Brukarstyrd (utgår till stor del från deltagarnas intressen)

Centrala teman och budskap

- Generell kunskap kring hiv och hepatiter
- Smittvägar för hiv och hepatiter
- Strategier för att undvika blodsmitta
- Hur man undviker att föra smitta vidare
- Möjligheten att leva ett gott liv trots smitta
- Att det är möjligt att vaccinera sig mot hepatit A och B.
- Att det finns effektiv behandling mot hepatit C
- Vikten av att regelbundet testa sig för blodsmitta
- Vikten av ett respektfullt bemötande av personer med blodsmitta

Metod och material

- Enkätundersökning kring klienternas kunskap om blodsmitta och kring deras riskbeteende (476 klienter)
- Enkätundersökning kring personalens kunskap om blodsmitta (398 personal)
- Utvärderingsenkät (700 enkäter)
- Deltagande observation
- Intervjuer med klienter (fem klienter)
- Intervjuer/samtal med projektledare
- Projektbeskrivningar, rapporter från utbildningsdagarna

Aktiviteter under projektet

- Totalt har 23 SiS-institutioner, två tredjedelar av samtliga i landet, besökts under projektets tre år
- Totalt har över 100 institutionsbesök genomförts under de tre projektåren
- Totalt har över 500 personal och ca 1000 klienter deltagit i utbildningen
- Ett utbildningsprogram för RFHL personal har utarbetats och initierats

Vilka är klienterna?

- Totalt deltog 476 klienter i undersökningen
- Majoriteten på särskilda ungdomshem
- 58% är pojkar/män
- 85% födda i Sverige
- Stor åldersspridning, 13-71 år
- Medelålder 26 år, median 20 år
- Den stora majoriteten (85%) är 16-21 år

Klienterna på SiS- institutioner, en högriskgrupp

- Nästan hälften av klienterna (45%) har någon gång injicerat narkotika de senaste sex månaderna innan institutionsplaceringen
- Majoriteten av dem som injicerat har ett riskfyllt injektionsförfarande senaste 6 månaderna
  - Bara en femtedel har alltid använt en steril nål/spruta
  - En tredjedel använde sällan eller aldrig rena sprutor/kanyler

Klienterna på SiS- institutioner, en högriskgrupp

- **Många klienter har ett stort sexuellt risktagande**
  - Majoriteten har aldrig använt kondom vid sexuella kontakter det senaste halvåret
  - Bara 10 procent av dem som haft flera olika sexuella partners det senaste året använde då alltid kondom
  - Mer än en tredjedel av de klienter som har köpt eller sålt sex uppgav att de vid dessa tillfällen aldrig använt kondom
- **Minst en fjärdedel av klienterna har en hepatit C-infektion**

Klienternas kunskap om hepatit B och C

	Ja	Nej	Vet inte	Total
Kan hepatit B och C smitta via kyssar?	17	52	31	100
Kan hepatit B och C smitta genom att dricka ur samma glas som smittad?	18	53	29	100
Kan hepatit B och C överföras via oskyddad sex?	79	5	16	100
Kan hepatit B och C överföras via begagnade sprutor och kanyler?	85	4	11	100
Kan hepatit B och C överföras via begagnade injektionsverktyg?	69	9	22	100
Kan hepatit B och C överföras genom att använda begagnade rakhyvlar?	55	18	27	100
Märker man alltid själv om man har hepatit B eller C?	5	62	33	100
Går det enkelt att se om någon har hepatit B eller C?	9	62	33	100
Kan hepatitsjukdomar vara livshotande?	67	6	27	100

Klienternas kunskap kring vaccinering och behandling för hepatit

	Ja	Nej	Vet inte	Total
Går det att vaccinera sig mot hepatit A?	69	4	27	100
Går det att vaccinera sig mot hepatit B?	70	5	25	100
Går det att vaccinera sig mot hepatit C?	23	43	34	100
Finns behandling för hepatit A?	58	6	36	100
Finns behandling för hepatit B?	57	7	36	100
Finns behandling för hepatit C?	57	11	32	100

Klienternas kunskap om hiv

	Ja	Nej	Vet inte	Total
Smittar hiv genom saliv?	15	54	31	100
Kan man minska risken för hiv-smitta genom att alltid använda kondom?	86	3	11	100
Är det lättare att få hiv om man har en könssjukdom?	13	36	51	100
Kan en person som ser frisk ut ha hiv?	85	4	11	100
Kan man få hiv genom att krama någon som är hiv-positiv?	2	90	8	100
Kan man få hiv genom att dricka ur samma glas som någon som är hiv-positiv?	11	63	26	100

Könsskillnader

- Kvinnorna har ett större riskbeteende
  - En större andel har erfarenhet av att injicera narkotika
  - En större andel har haft sex utan att kondom använts
  - En större andel säljer sex
- Kvinnorna har generellt en större kunskap kring hiv och hepatiter (medelpoäng 13,82 mot 11,29), även efter kontroll för ålder och födelse land

Skillnader beroende på ålder

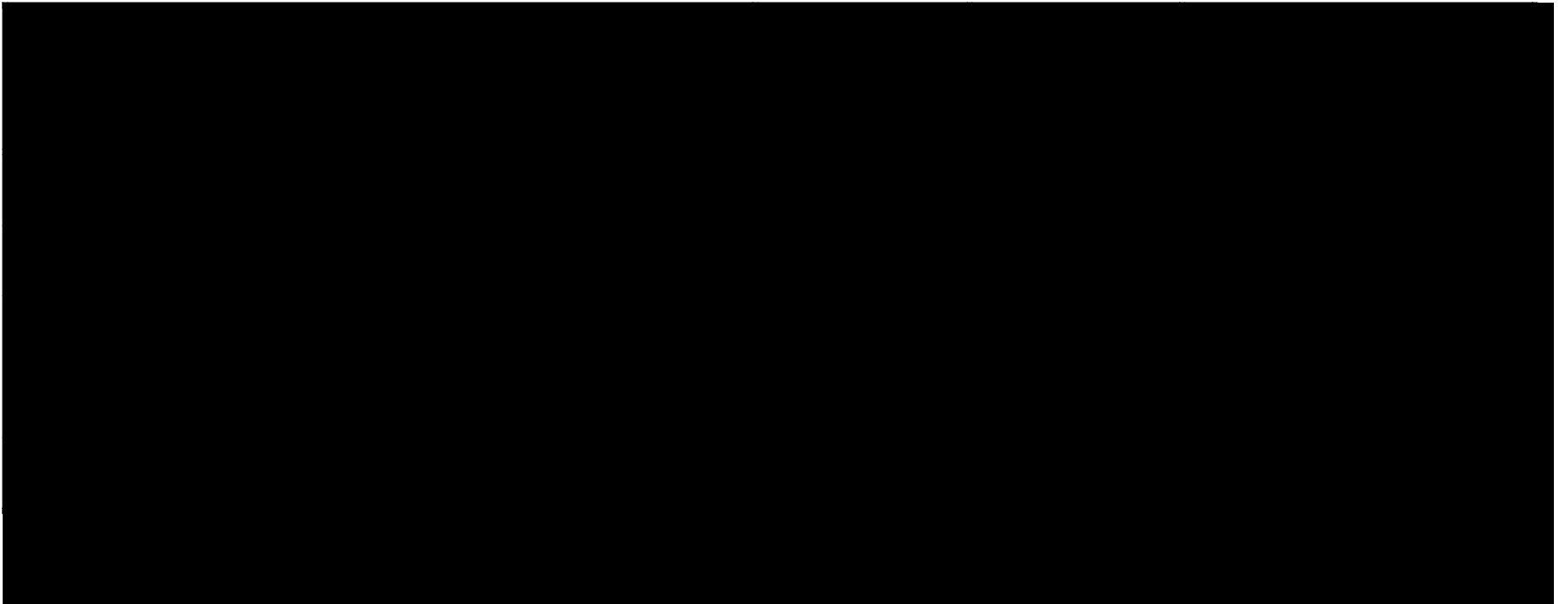
- De allra yngsta klienterna (12-16 år) skilde sig i vissa avseenden från de äldre klienterna:
  - De hade i mindre utsträckning injicerat narkotika
  - De var i större utsträckning sexuellt aktiva och hade haft sex med flera olika partners
- De yngsta klienterna hade betydligt sämre kunskaper kring hepatiter

Skillnader beroende på födelseland

- Klienter födda utanför Sverige hade generellt ett mindre riskbeteende
  - En mindre andel hade injicerat narkotika det senaste halvåret
  - En större andel uppgav att de använt kondom vid sexuella kontakter
- Klienter födda utanför Sverige hade sämre kunskap kring både hiv och hepatiter (medelpoäng 9,98 mot 13,08), även efter kontroll för ålder och kön

Skillnader beroende på om man tidigare fått information kring blodsmitta

Kunskapspoäng fördelat efter tidigare information om blodsmitta

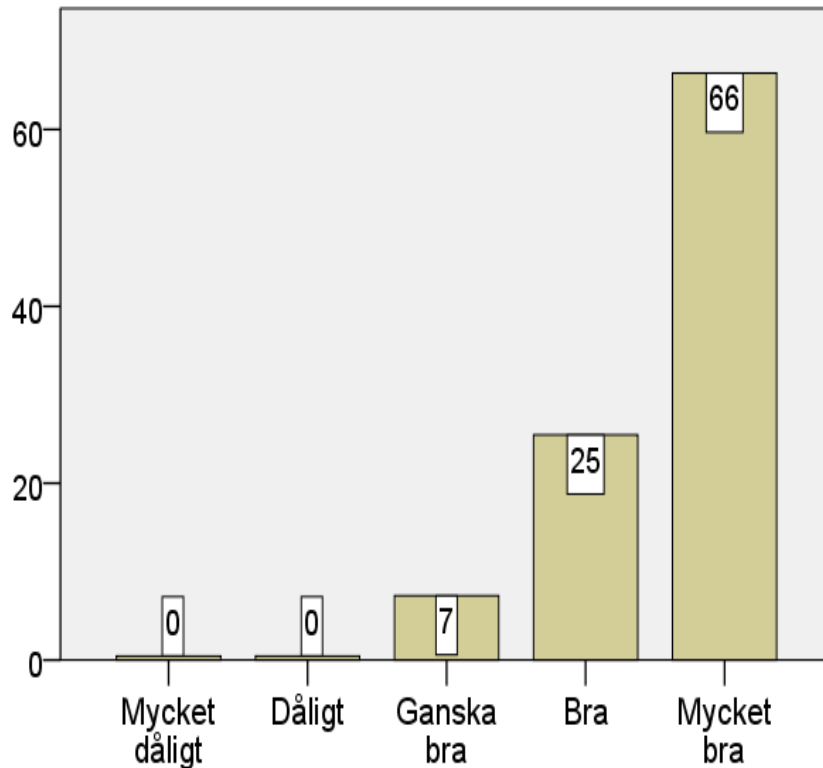

Personalens kunskap om hiv och hepatiter

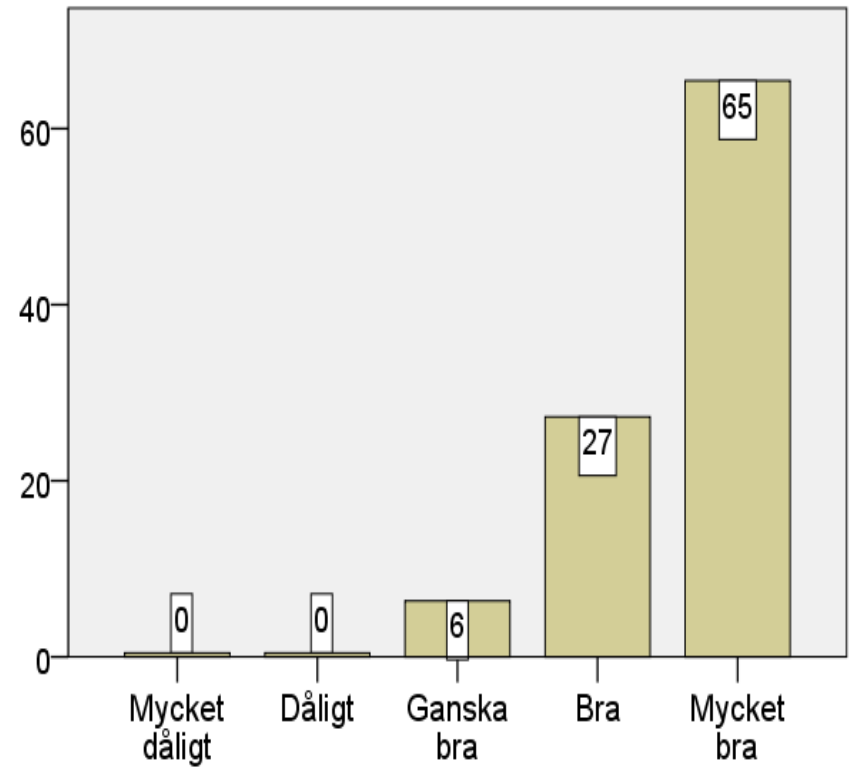
- Personalen hade i jämförelse med klienterna generellt något större kunskap kring både hiv och hepatiter
- Bristfällig kunskap kring vissa smittvägar för hepatit B och C samt kring möjligheten till behandling av hepatitsjukdomar
- Den stora majoriteten av personalen menade själva att de inte har tillräckliga kunskaper kring blodsmitta
- Den övervägande majoriteten av personalen uppgav också att de önskade sig mer utbildning kring blodsmitta

Deltagarnas värdering av utbildningen

Dagen som helhet

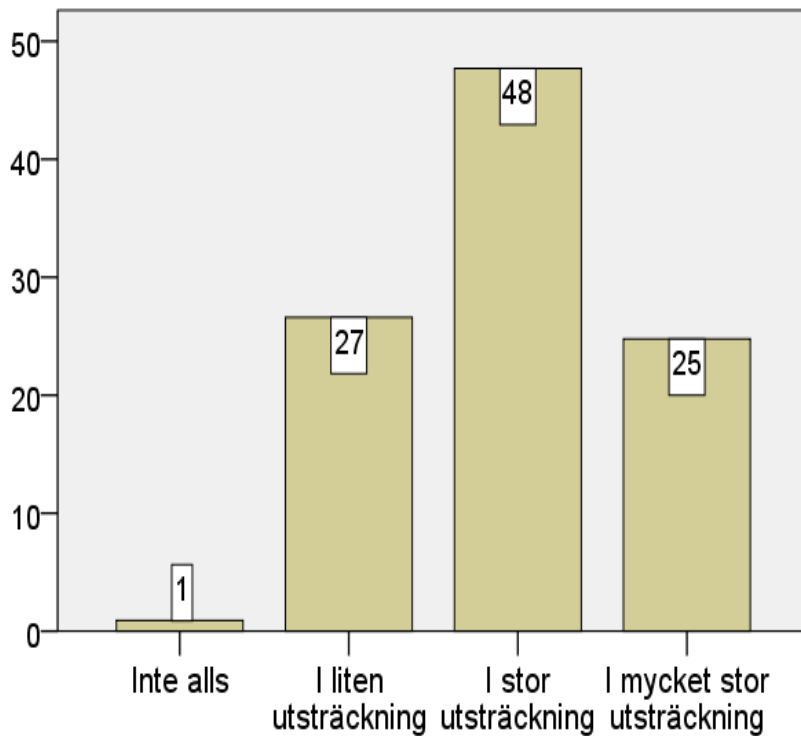

Framförandet

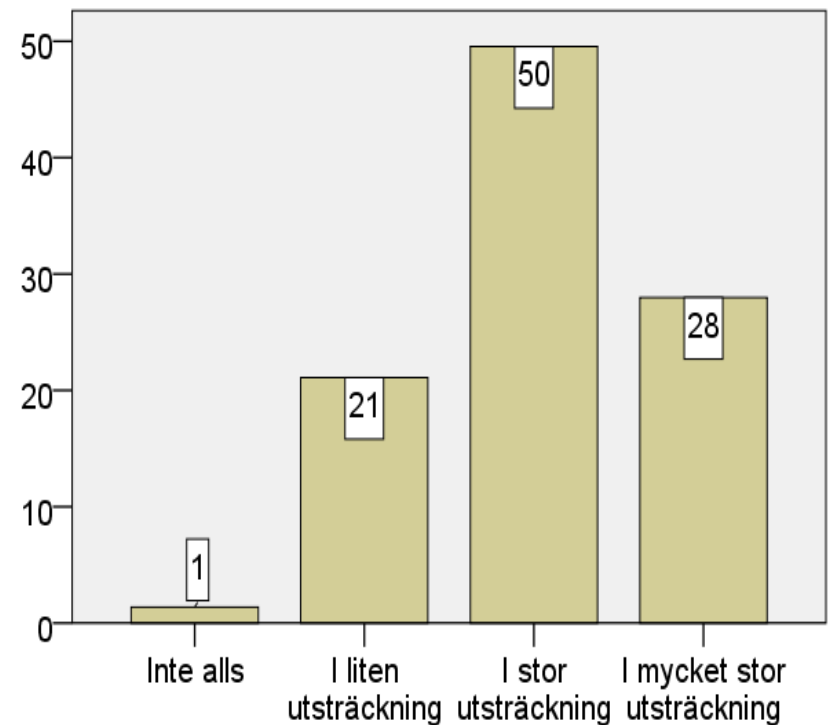

Deltagarnas värdering av utbildningen

Jag har ökat min kunskap om hiv

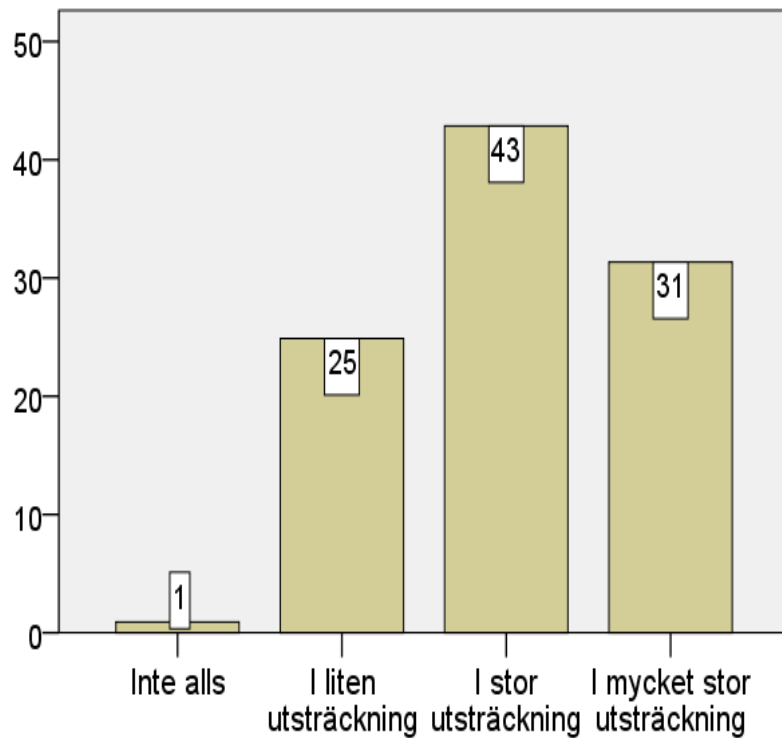

Jag har ökat min kunskap om hepatit

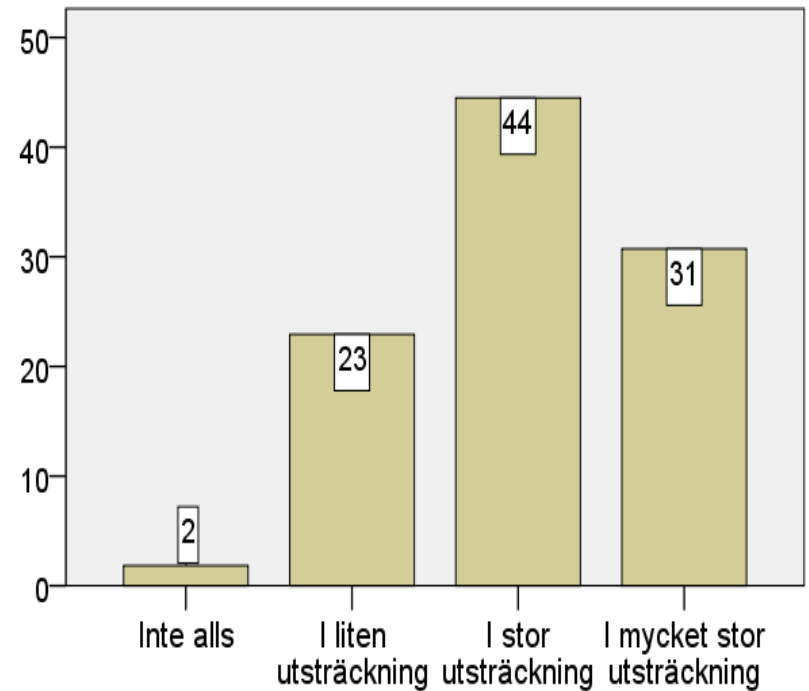

Deltagarnas värdering av utbildningen

Jag har ökat min kunskap om smittvägar

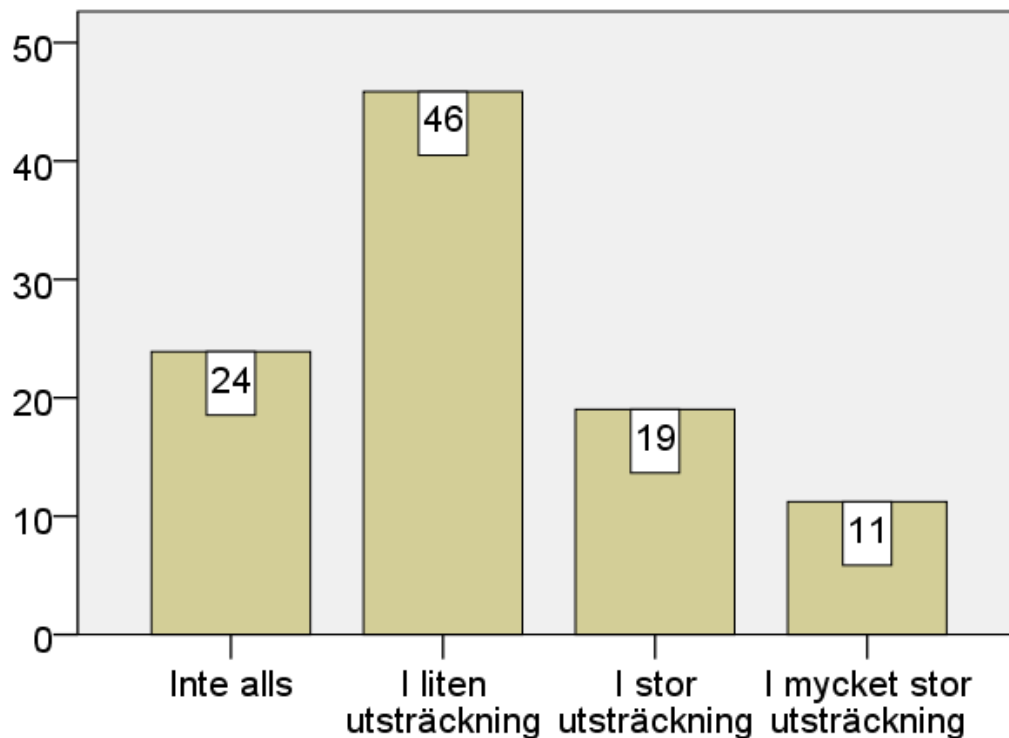

Jag har ökat min kunskap om att undvika smitta

Könssjukdomar, en kontrollfråga

Jag har under dagen ökat min kunskap om könssjukdomar

- Klienterna var generellt något mer positiva till utbildningsdagen än personalen
  - Framförallt upplevde klienterna i större utsträckning att de ökat sin kunskap om smittvägar och om hur man undviker smitta
- De kvinnliga klienterna var generellt något mer positiva till utbildningsdagen än de manliga

Vad var särskilt bra?

- Helheten/sammansättningen av dagen
- *Föreläsarnas personliga livsberättelser*
- *Att föreläsarna har egen erfarenhet*
- *Informationen kring smittvägarna*
- *Information om hiv och hepatiter*

Livsberättelser och egen erfarenhet

”Kul att få träffa folk som vet hur det är, som har egen erfarenhet, inte bara bokkunskap”

”Bra med egna historier från verkliga livet!!”

”Bra att informationen är kopplad till egen erfarenhet, det blir mer trovärdigt då”

”Det är bra att det är personer med egen erfarenhet, ingen kan säga att ni inte vet vad ni pratar om”

Smittvägar

”Det var bra att jag fick lära mig att hepatiter smittar via tussar (som används vid injicering)”

”Bra att veta vad man kan och inte kan göra när man är smittad för att inte smitta andra”.

”Jag blev verkligen chockad när det gäller hepatiter och smittvägar.”

”Bra att få veta hur man rengör sprutor och injektionsverktyg och bra att veta hur länge viruset överlever i pumpen”.

Hiv och hepatiter

”Bra att få veta mer om hepatit C som jag nyss fick veta att jag har!”

”Bra att få veta att det inte är ofarligt att dela injektionsverktyg eller att ha sex även om båda är smittade”.

”Det var bra med information om hiv och barnafödande”

”Viktigt att få bevis på att man kan ha ett bra liv trots hiv”

Måluppfyllelse

- Man har uppnått målet om att nå ett stort antal personer som kan förväntas vara i riskzonen för blodsmitta (ca 1000 klienter)
- Mycket tyder på att man har nått målet om en förbättrad kunskap hos målgruppen
- Osäkert om man lyckats nå målet om ett minskat riskbeteende
- Möjligen kan klienternas ökade kunskaper kring hiv och hepatiter samt mötet med "peer" utbildarna innebära en ökad förståelse för och ett bättre bemötande av personer vilka är hiv/hepatitpositiva
- Den "peer to peer" inspirerade utbildningsmodellen verkar generellt ha varit mycket uppskattad av deltagarna. Föreläsarnas egen erfarenhet av missbruk och blodsmitta samt deras användande av livsberättelser ansågs som mycket viktiga

Framtiden

- Utbildning av personal på olika RFHL lokalföreningar?
- Fortsatt utbildning på SiS-institutioner?
- Utbildning av andra riskgrupper?
- Hur kan man på bästa sätt ta tillvara på den erfarenhet och den kunskap som byggts upp under projektet?
- Vems ansvar?